

Ба шурои диссертатсионии 6D.KOA-004
назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон
(734025, ш. Душанбе, к. Буни
Ҳисорак, шаҳраки донишҷуён, бинои таълимии 8)

ТАҚРИЗИ

муқарризи расмӣ, доктори илмҳои иқтисодӣ – доктор аз рӯйи ихтисоси 08.00.01- Назарияи иқтисодӣ, (назарияи умумии иқтисодӣ), профессори кафедраи молияи Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди Тоҷикистон Кошонова Манзура Раҳматҷоновна ба диссертатсияи Восидиён Фарҳод Саъдулло дар мавзӯи «Нақши муқаммалгардонии низоми банақшагирии стратегӣ дар ташаккули сиёсати иҷтимоию иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон», ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси 08.00.01 – Назарияи иқтисодӣ (08.00.01.01 - Назарияи умумии иқтисодӣ (иқтисоди сиёсӣ)) пешниҳод шудааст.

Мутобиқати диссертатсия ба ихтисос ва самтҳои илм, ки аз рӯйи онҳо диссертатсия ба ҳимоя пешниҳод шудааст

Таҳқиқоти диссертатсионии Восидиён Фарҳод Саъдулло дар мавзӯи «Нақши муқаммалгардонии низоми банақшагирии стратегӣ дар ташаккули сиёсати иҷтимоию иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон» ба бандҳои зерини Шиносномаи феҳристи ихтисосҳои Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз рӯйи ихтисоси 08.00.01 - Назарияи иқтисодӣ (08.00.01.01-Назарияи умумии иқтисодӣ (иқтисоди сиёсӣ)) мувофиқат мекунад: банди 1.1. «Иқтисоди сиёсӣ: қонуниятҳои ҷаҳонишавии иқтисодиёти ҷаҳон ва таъсири он ба фаъолияти низомҳои иқтисодии миллий – давлатӣ; ҳамбастагии равандҳои иқтисодию сиёсӣ дар сатҳи миллию давлатӣ, минтақавӣ ва ҷаҳонӣ, таҳдидҳои ҷаҳонишавӣ ва оқибатҳои он; ташаккули сиёсати иқтисодии (стратегия) давлат; банди 1.3. Назарияи макроиқтисод»: назарияи рушди иқтисодӣ; назарияи давраҳои иқтисодӣ ва бӯҳронҳо;

назарияи мувозинати макроиктисодӣ; назарияи идоракунии низомҳои иқтисодӣ. Ҷанбаҳои иқтисодии пешрафти илмию техникӣ ва таъсири он ба нишондиҳандаҳои равандаҳои макроиктисодӣ, сиёсати макроиктисодӣ: самтҳои асосӣ ва вijaгҳои рафтори он; банди 1.4. Назарияи иқтисодии ниҳодӣ ва таҳаввулотӣ: назарияи таҳаввулоти пешравии иқтисодӣ; назарияи иқтисодиёти гузариш ва шаклдигаркунии низомҳои иқтисодиёти иҷтимоӣ; интиҳобҳои иҷтимоию иқтисодӣ.

Мубрам будани мавзӯи диссертатсия.

Бо назардошти муҳимияти масъалаи ташкили низоми банақшагирии стратегӣ Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ-Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳангоми ироаи паёмашон ба Маҷлиси Олӣ соли 2017 Ҳукумати мамлакатро барои идомаи корҳо дар самти такмили низоми идоракунии давлатӣ, бахусус тарҳрезӣ ва амалӣ намудани асосҳои банақшагирии стратегӣ дар сатҳи марказӣ ва маҳаллии идоракунӣ вазифадор намуда буданд.

Дар ҳақиқат бо назардошти тамоюлҳои ҷойдоштаи иқтисодӣ ҷаҳон дар солҳои охир низоми мукаммали банақшагирии стратегӣ барои сари вақт муайян намудани ҳодисаҳои номатлуб ва пешгирӣ ё то андозае коҳиш додани таъсири манфии онҳо ба иқтисоди миллӣ нақши калидӣ дорад.

Тарҷибаи кишварҳои ҷаҳон нишон медиҳад, ки маҳз тавассути роҳандозии дурусти низоми банақшагирии стратегӣ ва дар ин замина таҳия ва татбиқи ҳуҷҷатҳои банақшагирии стратегӣ онҳо ба ҳадафҳои худ ноил гардида истодаанд. Бинобар ин дар замони муосир бе роҳандозии низоми мазкур дар идоракунии сиёсати давлат муваффақ гардидан ғайриимкон мебошад.

Ҷумҳурии Тоҷикистон низ дар солҳои охир барои рушди низоми мазкур тадбирҳои зарурӣ андешида, як қатор санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ, аз ҷумла Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи банақшагирии

стратегӣ ва дурнамозии давлатӣ»-ро соли 2022 қабул намуд. Дар баробари корҳои анҷомдодашуда дар самти низоми банақшагирии стратегӣ омӯзиши таҷрибаи кишварҳо нишон медиҳад, ки раванди мазкур бояд мунтазам мавриди тақмил қарор дода шавад.

Бинобар ин таҳқиқоти диссертатсионии Восидиён Фарҳод Саъдулло дар мавзӯи «Нақши мукамалгардонии низоми банақшагирии стратегӣ дар ташаккули сиёсати иҷтимоию иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон» дар шароити имрӯза бисёр муҳим ва саривақтӣ ба ҳисоб меравад.

Дарачаи наwgонии натиҷаҳои дар диссертатсия бадастомада ва нуктаҳои илмие, ки барои ҳимоя пешниҳод мешаванд.

Дар таҳқиқоти диссертатсионии Восидиён Ф.С. наwgонии илмӣ бо назардошти омӯзиши заминаҳои назариявӣ, методӣ ва институтсионалии низоми банақшагирии стратегӣ, таҷрибаи дигар кишварҳо дар ин самт, таҳлили маълумот ва коркарди омӯрӣ дар шакли хулоса ва тавсифҳо пешниҳод гардидаанд.

Наwgонии илмӣ таҳқиқот дар заминаи асоснок намудани ҷанбаҳои назариявӣ ва методии тақмили низоми банақшагирии стратегӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, таҳияи модели миллии низоми банақшагирии стратегӣ ва пешниҳоди омӯлӣ оид ба мукамалгардонии самти мазкур ифода ёфтааст.

Натиҷаҳои муҳимтарини таҳқиқот, ки дорои наwgонии илмӣ мебошанд, чунин нактаҳоро дар бар мегирад:

- муаллиф ҷанбаҳои назариявии ташаккулёбӣ ва рушди низоми банақшагирии стратегии рушди иҷтимоию иқтисодиро аниқ ва гурӯҳбандӣ намуда, тавсифи муаллифии он пешниҳод кардааст, ки дар он низоми банақшагирии стратегӣ ҳамчун раванди таҳлили маҷмӯии аз ҷиҳати илмӣ асоснокшудаи ҳадафу афзалиятҳои дарозмуҳлат ва роҳҳои ноилшавӣ ба онҳо тавсиф дода шудааст, ки захираву

имкониятҳои мавҷуда ва хавфҳои эҳтимолиро барои таъмини рушди устувори мамлакат, минтақа, соҳа ва корхона ба инобат мегирад;

- аз ҷониби муаллиф дар заминаи омӯзиши ҷанбаҳои назариявии низоми банақшагирии стратегӣ муайян карда шудааст, ки самаранокии он бояд ба принсипҳои мутобиқшавӣ, устувори дарозмуддат, ҳадафмандӣ ва рақобатпазирӣ асос ёфта, барои қабули қарорҳои устувор ва таъмини устувори макроиқтисодӣ дар шароити тағйироти доимӣ мусоидат намояд;

- дар таҳқиқот муаллиф асосҳои методологии раванди мониторинг ва арзёбии ҳуҷҷатҳои банақшагирии стратегӣ сатҳи милли, соҳавӣ ва минтақавиро таҳқиқ намудааст, ки дар он нақши давлат ҳамчун ҷамоҳангсоз байни иштирокчиёни ин раванд муҳим ифода гардидааст;

- дар диссертатсия арзёбии низоми миллии банақшагирии стратегӣ дар пояи марҳилаҳои ташаккулёбӣ, ҳислати рушди низом, дарккунии иштирокчиёни раванди банақшагирии стратегӣ ва ҳолати кунунии он тавсиф дода шуда, модели низоми банақшагирии стратегӣ рушди иқтисодӣ-иҷтимоӣ барои Тоҷикистон аз нуқтаи назари системавӣ ва маҷмӯӣ таҳия карда шудааст;

- муаллиф нақши низоми банақшагирии стратегӣ рушди иқтисодӣ-иҷтимоӣ дар самти татбиқи ҷамоҳангсозии сиёсати макроиқтисодӣ ва пешгирии таъсири хавфҳои эҳтимолӣ ба иқтисоди милли, арзёбӣ ва асоснок намуда, барқарорсозии вазъи иқтисодӣ баъди соҳибистиклолӣ, дастовардҳои иқтисодӣ ва татбиқи ҳадафҳои стратегӣ баҳодихӣ кардааст;

- дар доираи диссертатсия дар асоси истифода аз усули моделсозӣ дурнамои нишондиҳандаҳои асосии макроиқтисодии Тоҷикистон аз рӯи сценарии воқеӣ, буҳронӣ ва шиддатнок таҳия карда шуда, омилҳои ба рушди иқтисодиёи иҷтимоӣ таъсиррасонанда гурӯҳбандӣ ва тавсиф гардиданд ва зарурияти такмили низоми мониторинг ва арзёбии

хуччатҳои банақшагирии стратегӣ дар сатҳи миллий асоснок карда шудааст.

Хулоса наwgониҳои рисолаи илмӣ наvварӣ дар илми иқтисодӣ ба ҳисоб рафта, боиси дастгирии муаллиф барои дарёфти дараҷаи илмӣ ба ҳисоб меравад.

Сохтори диссертатсия ва мазмуну мундариҷаи он.

Сохтор ва мундариҷаи диссертатсия бо мазмуну мухтавои таҳқиқоти анҷомдодашуда ҳамоханг буда, ба талаботи «Дастурамал оид ба тартиби барасмиятдарории диссертатсия ва автореферати диссертатсия»-и Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мутобиқат мекунад.

Диссертатсия аз номгӯйи ихтисорот, муқаддима, се боб, нух зербоб, хулосаву пешниҳодҳо ва рӯйхати адабиётҳои истифодашуда иборат буда, матни умумии диссертатсия 196 саҳифаи компютерӣ баён гашта, 25 ҷадвал, 6 диаграмма ва 20 расмро дар бар мегирад.

Дар муқаддимаи диссертатсия мазмун ва моҳияти мавзӯи таҳқиқот, муайянкунии мақсад ва вазифаҳои таҳқиқот, наwgонии илмӣ ва натиҷаҳои амалии бадастомада мушаххас оварда шудааст, (саҳ. 5-14).

Дар боби якуми диссертатсия – «Заминаҳои назариявӣ ва илмӣю методии низоми банақшагирии стратегӣ» асосҳои назариявӣю илмӣю низоми банақшагирии стратегӣ (саҳ.15-34), усулҳо ва принципҳои банақшагирии стратегӣ (саҳ. 35-50) ва арзёбии таҷрибаи байналмилалӣ дар ин самт (саҳ. 51-71) мавриди баррасӣ ва омӯзиш қарор дода шуданд.

Дар зербоби 1.1. наwgоние, ки пешниҳод шудааст, ин дар асоси таҳлилу омӯзиши ақидаи олимони ватанӣю хориҷӣ мафҳуми банақшагирии стратегӣ дар сатҳи иқтисоди миллий, минтақавӣ ва корхонаҳо гурӯҳбандӣ гардида, дар ҷадвалҳои 1.2., 1.3. ва 1.4.

пешниҳод шудааст (сах.18-27) ва мафҳуми муаллифии банақшагирии стратегӣ оварда шудааст (сах.34).

Дар заминаи омӯзиши ақидаи олимон дар самти банақшагирии стратегии иқтисодиёт хулоса карда шудааст, ки банақшагирии стратегӣ ҳамчун унсури муҳим барои таъмини устувории дарозмуддати макроиқтисодӣ ва ноил гардидан ба ҳадафҳои гузошташуда баромад мекунад. Раванди мазкур асосан бо таҳлили вазъи воқеии иқтисодиёт, дурнамозии равандҳои минбаъда ва таҳияи стратегия барои баланд бардоштани рақобатпазирии кишвар анҷом дода мешавад, (сах. 21).

Муаллиф дар зербоби 1.2. тавонистаст усулҳо ва принципҳои банақшагирии стратегиро аз нигоҳи назари олимони соҳа ҳаматарафа таҳлил намуда, дар қадвали 1.6. мушаххас шарҳ диҳад, (сах. 42).

Аз ҷониби муаллиф дуруст қайд шудааст, ки ҳар як навъи банақшагирии стратегӣ аз рӯи усулҳои ба худ хос таҳия карда шуда, таҷдид ва мониторинг карда мешавад, яъне дар мавриди таҳияи банақшагирии стратегии геосисёсӣ бештар усули арзёбии тағйирёбии муносибатҳои иқтисодиё сиёсии кишвар бо дигар давлатҳо, имкониятҳо ва ҳатарҳои эҳтимолӣ истифода бурда мешавад. Дар мавриди банақшагирии стратегии соҳавӣ ё минтақавӣ бошад бештар усули арзёбии имконияту захираҳои соҳа ё минтақа истифода мегардад.

Дар саҳифаи 48 аз ҷониби муаллиф дуруст қайд мегардад, ки сохтори махсуси методологии банақшагирии стратегӣ дар сатҳи макро вучуд надорад. Аммо, қоидаҳо, меъёрҳо ва усулҳое, ки барои таҳия ва татбиқи банақшагирии стратегии давлатӣ заруранд муқаррар шудаанд. Меъёрҳои мавҷудбуда самти ҳаракатро муайян мекунанд, ки бо ин роҳ пайдарпаии раванд ва мақсаднокии ҳадафҳои стратегӣ таъмин мегардад.

Инчунин дар расми 1.8. саҳифаи 49 модели таҳияи ҳуҷҷатҳои банақшагирии стратегиро тасвир намудааст, ки нуқтаи назари системавӣ ва комплекси роҳи ифода мекунад.

Аз ҷониби муаллиф дар зербоби 1.3. таҷрибаи кишварҳо дар самти

банақшагирии стратегӣ мавриди омӯзиш қарор дода шуда, қайд шудааст, ки муқаррароту равишҳои ҳуҷҷатҳои стратегӣ дар низоми банақшагирии стратегии ҳамаи кишварҳои ҷаҳон хусусияти умумӣ доранд. Ҳамин тариқ ҳангоми таҳияи ҳуҷҷатҳои банақшагирии стратегӣ дар низоми кишварҳо чунин равишҳо ба монанди омӯзиши вазъи ҷойдошта, муайянкунии ҳадафҳо, мониторинг ва назорат ба инобат гирифта мешаванд. Дуруст қайд шудааст, ки дар низоми банақшагирии стратегии муосир масъалаҳо вобаста ба ҳамгироии стратегияҳои сатҳҳои гуногун, ҷалби гурӯҳҳои мақсаднок, таъмини мавқеи фаъоли сокинон, истифодаи усули комплексӣ ва ғайра дар кишварҳои пешрафтаи ҷаҳон васеъ истифода мегарданд, (сах. 69-70).

Дар боби дуюми диссертатсия – «Таҳлили вазъи банақшагирии стратегии рушди иҷтимоию иқтисодӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» марҳилаҳои ташаккули низоми миллии банақшагирии стратегӣ (сах. 72-84), дастовардҳои иқтисодӣ ва татбиқи ҳадафҳои стратегӣ дар даврони соҳибистиклолӣ (сах. 85-97), таҳлили ҳамоҳангсозии татбиқи сиёсати макроиқтисодӣ ва пешгирии таъсири хавфҳои эҳтимолӣ ба иқтисоди миллӣ тавассути банақшагирии стратегӣ (сах. 98 -115) аниқ ва муайян карда шудаанд.

Муаллиф дар зербоби 2.1. марҳилаҳои ташаккулёбӣ ва рушди низоми банақшагирии стратегӣ ва дурнамозсозиро дар ҷадвали 2.1. дар сатҳи хеле хуб нишон дода, дуруст қайд намудааст, ки низоми банақшагирии стратегӣ ва дурнамозсозии рушди иҷтимоию иқтисодӣ бо ҳам алоқамандӣ ва ҳамоҳангии зич дошта, бо ташаккули низоми комплексӣ муосир дар ин самтҳо муайян намудани иқтидору имкониятҳои дохилӣ беҳтар мегардад. Аз ҷониби муаллиф ҳангоми таҳқиқот муайян шудааст, ки банақшагирии стратегии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар марҳилаи ташаккулёбӣ қарор дошта, як қатор масъалаҳо ба монанди ҳамоҳангсозии байни мақомотҳо, мутахассисони

соҳавӣ, алоқамандии байни банақшагирии стратегӣ ва раванди таҳияи буҷет ва ғайра дар низоми амалкунандаи кишвар ба назар мерасад.

Бо мақсади баҳодиҳии вазъи низоми банақшагирии стратегӣ муаллиф дар зербоби 2.2. дастовардҳои иқтисодӣ ва татбиқи ҳадафҳои стратегиро дар даври соҳибистиклолӣ мавриди таҳқиқот қарор дода, қайд менамояд, ки ҳадафҳои стратегии муайянгардидаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дурандешона буда, барои таъмини рақобатпазирии иқтисоди миллӣ, баланд бардоштани сатҳи некӯаҳволии мардуми кишвар мусоидат намуда истодаанд. Муаллиф дуруст қайд менамояд, ки банақшагирии стратегӣ ба Ҳукумати Тоҷикистон имкон дод, ки соҳаҳо ва самтҳои калидӣ, ба монанди энергетика, нақлиёт, кишоварзӣ ва саноат, ки бештар таваҷҷуҳ ва сармоягузорию талаб мекунанд, муайян кунад. Амали мазкур ба гуногунсантии иқтисодиёт ва баланд бардошти рақобатпазирии он, инчунин кам кардани вобастагӣ аз омилҳои беруна мусоидат намуд, (саҳ. 97).

Дар зербоби 2.3. муаллиф ҳамоҳангсозии татбиқи сиёсати макроиқтисодӣ ва пешгирии таъсири хавфҳои эҳтимолӣ ба иқтисоди миллиро тавассути банақшагирии стратегӣ зарур арзёбӣ намуда, хулоса кардааст, ки дар ин раванд бояд имконияту иқтидор ва омилҳои таъсиррасони кулли соҳаҳои иқтисодию иҷтимоӣ ба инобат гирифта шаванд. Дар ин чода дарёфти роҳҳои бартараф кардан ё рӯйпуш кардани маҳдудиятҳо аз ҳисоби сарчашмаҳои дохилӣ хеле муҳим ҳисобида мешавад, (саҳ. 107).

Маҳз дар давраҳои бухронӣ низоми банақшагирии стратегӣ ва ҳамоҳангсозии татбиқи сиёсати макроиқтисодӣ вазифаҳои асосии худро бояд пурра иҷро намояд, яъне таҳияи ҳуҷҷатҳои банақшагирии самтҳои асосии фаъолияти соҳаҳо бо назардошти муайянкунии имкониятҳо ва таъсири эҳтимолии омилҳо ва хавфҳои таъсиррасон натиҷаҳои дилхоҳ биёрад, (саҳ. 100).

Инчунин муаллиф дар ҷадвали 2.4. нишондиҳандаҳои мақсадноки Стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030-ро мавриди мониторинг қарор дода, дар ҷадвали 2.5. муқоисаи нишондиҳандаҳои макроиқтисодии Тоҷикистонро дар давраҳои бухронӣ таҳлил карда, нақши низоми банақшагирии стратегӣ ва ҳамохангсозии сиёсати макроиқтисодиро дар пешгирии таъсири хавфҳои эҳтимолӣ ба низоми миллии дуруст баҳодихӣ намудааст.

Боби сеюми диссертатсия - «Самтҳои асосии тақмили низоми банақшагирии стратегии рушди иҷтимоию иқтисодӣ» - ба таҳлили тақмили раванди танзими давлатии низоми банақшагирии стратегии рушди иҷтимоию иқтисодӣ, сценарияҳои рушди иҷтимоию иқтисодӣ дар давраи миёнамуҳлат, тақмили низоми мониторинг ва арзёбии нақшаҳои стратегӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бахшида шудааст.

Муаллиф дар зербани 3.1. вазъи низоми банақшагирии стратегиро дар кишвар мавриди таҳлили ҳаматарафа қарор дода, қайд менамояд, ки дар шароити иқтисоди бозорӣ ва дар марҳилаи ташаккулёбӣ қарор доштани низоми банақшагирии стратегии рушди иҷтимоию иқтисодӣ масъалаи батанзимдарории давлатии ин раванд хело муҳим мебошад, зеро барои амалисозӣ ва истифодаи усулҳои нави пешбурди фаъолияти дилхоҳ самт вақту шароити муносиби ҳуқуқӣ, инфрасохторӣ, институтсионалӣ, илмию технологӣ ва кадрӣ лозим мебошад. Муаллиф дуруст қайд менамояд, ки раванди батанзимдарории давлатии низоми банақшагирии стратегӣ дар низоми иқтисодиёти миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шароити муосир дар марҳилаи ташаккулёбӣ қарор дошта, на ҳама ҳуҷҷатҳои зарурии батанзимдароранда қабул ва мавриди амал қарор гирифтаанд. Хулоса карда шудааст, ки тақмили раванди батанзимдарории давлатии низоми банақшагирии стратегии рушди иҷтимоию иқтисодӣ коркард ва дар амал татбиқ намудани маҷмӯи санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ва қонунгузорӣ, инчунин тақвияти заминаҳои

институтсионалию инфрасохторӣ ва кадриро дар Ҷумҳурии Тоҷикистон тақозо менамояд (сах. 116).

Омӯзиши зербоби 3.2 нишон дод, ки муаллиф аз мафҳуми моҳияти сценария ва шарҳи дурнамасозӣ оғоз намуда, қайд менамояд, ки ҳангоми таҳияи дурнамо дар баробари вазъи ояндаи имконпазири иҷтимоию иқтисодӣ, вазъи ғайриқонунии иқтисодии хориҷӣ ва равандҳои ҷаҳонӣ низ, ки эҳтимолияти таъсир расонидан ба низоми иқтисодию иҷтимоии кишварро доранд ба инобат гирифта мешаванд, (сах. 127). Аз ҷониби муаллиф дар қадвали 3.3. сценарияҳои рушди ҳуҷҷатҳои банақшагирии стратегӣ мавриди мониторинг қарор дода шуда, хулоса карда шудааст, ки сценарияи индустриалии СМР-2030 аллакай дар соли 2023 қариб иҷро шудааст.

Ҳамзамон, муаллиф бо назардошти таҳлили вазъи иҷтимоию иқтисодӣ дар солҳои охир, инчунин вазъи геосиёсии ҷаҳони имрӯза, аз ҷумла номуайяни ва тағйирёбии муносибатҳо байни кишварҳои абаркудрат, ҷоринамоии таҳримҳо нисбат ба шарикони асосии стратегияи Тоҷикистон, ноустувории нархи молу маҳсулоти стратегияи кишвар дар бозорҳои ҷаҳонӣ, ҳамзамон тағйирёбии иқлим, аз ҷумла камобӣ ва хушксолӣ нишондиҳандаҳои асосии макроиқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистонро барои давраи миёнамуҳлат аз рӯи се сценария пешниҳод намудааст, (сах. 143).

Дар зербанди 3.3. вазъи низоми мониторинг мавриди таҳлил қарор гирифта, муаллиф дуруст ибраз медорад, ки низоми мониторинг ва арзёбии ҳуҷҷатҳои стратегӣ барои муайян намудани раванди иҷрои саривақтии ҳадафу афзалиятҳои стратегияро барномавӣ ва қабули қарорҳои нав (тасҳеҳшуда) вобаста ба вазъи баамаломата нақши муҳимро мебозад, (сах. 145). Инчунин муаллиф дар зербанди мазкур назарияҳои гуногунро оид ба низоми мониторинг ва арзёбии ҳуҷҷатҳои банақшагирии стратегӣ дар саҳифаи 146 таҳлил намуда, хулосабарорӣ кардааст. Бо назардошти омӯзиши вазъи ҷойдошта муаллиф вобаста ба

такмили низоми мониторинг ва арзёбӣ як қатор тадбирҳоро дар самтҳои такмили қонунгузорӣ, таъминоти кадрӣ, тақвияти инфрасохтор, ҷалби ҷомеаи шаҳрвандӣ, татбиқи лоиҳаҳои пилотӣ ва таҷрибаҳо ва тақвияти ҳамкорӣ бо шарикони байналмилалӣ, инчунин такмили СМР-2030 пешниҳод намудааст, ки арзиши баланди илмӣ доранд, (саҳ. 155-156).

Нуктаҳои илмӣ аз ҷониби муаллиф пешниҳодшуда аҳамияти назариявӣ ва амалӣ дошта, онҳо ба такмили низоми амалкунандаи низоми банақшагирии стратегияи кишвар нақши муҳим доранд.

Диссертатсияи Восидиён Фарҳод Саъдулло бо забони давлатӣ дар сатҳи баланди илмӣ навишта шуда, хулоса ва натиҷаҳои таҳқиқот ҷавобгӯӣ талабот мебошанд.

Асоснокӣ ва эътимоднокии хулосаҳо ва тавсияҳои дар диссертатсия қайдшуда. Омӯзиши хулосаву пешниҳодҳои диссертатсия ва дараҷаи илмӣ онҳо аз он шаҳодат медиҳад, ки муаллиф таҳқиқотҳои олимони ватанию хориҷиро дар самти низоми банақшагирии стратегӣ, бахусус асосҳои назариявӣ илмӣ, усулҳо ва принципҳо, таҷрибаи байналмилалӣ, баҳодиҳии ҳадафҳои стратегӣ, ҳамохангсозии сиёсати макроиқтисодӣ, такмили раванди баназимдарории давлатӣ, сценарияҳои рушд ва такмили низоми мониторинг ва арзёбӣ мавриди таҳқиқоти амиқ қарор додааст, ки бо сарчашмаҳои боэътимод ва иқтибосҳои воқеӣ асоснок шудаанд.

Илова бар ин муҳимтарин нуктаҳои рисола аз ҷониби муаллиф дар шакли мақолаҳои илмӣ, баромад ва маърузаҳо дар конференсҳои илмӣ ва амалии сатҳи ҷумҳуриявӣ, байналмилалӣ муаррифӣ гардидааст. Дараҷаи эътимоднокии хулоса ва тавсияҳоро иқтибосҳо ва сарчашмаҳои сахҳои маълумоти овардашуда, маълумоти расмӣ оморӣ, сценарияҳои пешниҳодшуда ва таълифоти муаллиф тасдиқ мекунанд.

Аҳамияти илмӣ, амалӣ, иқтисодӣ, ва иҷтимоии натиҷаҳои диссертатсия бо нишон додани тавсияҳо онд ба истифодаи онҳо. Аҳамияти илмӣ диссертатсия шинос шудани хонанда ба ҷанбаҳои гуногуни

назариявии мафҳуми низоми банақшагирии стратегӣ дар сатҳи иқтисоди миллӣ, минтақа ва корхонаҳо мебошад. Муаллиф аввалин маротиба дар илми тоҷик ба мавзӯи зерин аз нигоҳи комплексӣ таваҷҷуҳ карда, ақидаҳои олимони гурӯҳбандӣ кардааст. Муаллиф тавонистааст, ки бо омӯзиши таҷрибаи кишварҳои пешрафта дар ин самт хулосаҳои илмӣ худро барои мукамалгардонии низоми миллии банақшагирии стратегӣ пешниҳод намояд. Мо хулоса карда метавонем, ки роҳандозии пешниҳодҳои илмӣ муаллиф барои беҳтару хубтар ба роҳ мондани раванди банақшагирии стратегӣ дар кишвар заминаи мусоид мегузорад. **Аҳмияти иқтисодии диссертатсия** дар он аст, ки пешниҳодҳои илман асоснокшудае, ки дар таҳқиқоти диссертатсионӣ оварда шудаанд, метавонанд аз ҷониби Ҳукумати кишвар, мақомоти иҷроияи марказии ҳокимияти давлатӣ, бахусус мақомоти ваколатдори соҳа ва мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ истифода карда шаванд ва ин барои ноил гардидан ба дастовардҳои иқтисодӣ замина мегузорад. **Аҳмияти иҷтимоии диссертатсия** дар он мебошад, ки тавассути дуруст ба роҳ мондани низоми банақшагирии стратегӣ, инчунин мониторинг ва арзёбӣ, ҳуҷҷатҳои банақшагирии стратегӣ сифатнок таҳия ва татбиқ гардида, барои рушди иҷтимоию иқтисодӣ ва баланд бардоштани сатҳи некӯахлоқии мардум нақши калидӣ мебозад.

Таълифоти натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ дар нашрияҳои илмӣ. Мақолаҳои илмӣ аз ҷониби муаллиф нашргардида нуктаҳои асосӣ, нағзониҳо ва хулосаву пешниҳодҳои дар диссертатсия овардашударо фарогир буда, дар маҷмӯъ дар доираи мавзӯи диссертатсия 11 мақолаи илмӣ, аз ҷумла 8 мақола дар маҷаллаҳои тақризшавандаи КОА-назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба нашр расидаанд. Таълифот ва шумораи маводҳои нашрнамудаи Восидиён Ф.С. аз он шаҳодат медиҳад, ки диссертатсия дар сатҳи баланди илмӣ, касбӣ, мустақилона ва сифатнок анҷом дода шудааст ва ин фаъолияти

тулони муаллифро дар мақомоти ваколатдори соҳа дар самти низоми банақшагирии стратегӣ инъикос менамояд.

Мутобиқати барасмиятдарории диссертатсия ба талабот. Восидиён Фарход Саъдулло дар мавзуи «Нақши мукамалгардонии низоми банақшагирии стратегӣ дар ташаккули сиёсати иҷтимоию иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон» таҳқиқоти илмӣ баанҷомрасида буда, сохтор ва мухтавои он ба талаботи сазовор донишони доктарабонӣ дараҷаи илмӣ номзади илмҳои иқтисодӣ ва дигар талаботи муқаррарнамудаи Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267 «Дар бораи тартиби додани дараҷаҳои илмӣ» ҷавобгӯ мебошад.

Инчунин диссертатсияи Восидиён Ф.С. ба меъёрҳои муқаррарнамудаи Комиссияи олии аттестатсионӣ назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба сазовор донишони доктарабонӣ ба дараҷаи илмҳои иқтисодӣ аз рӯи ихтисоси 08.00.01 Назарияи иқтисодӣ (08.00.01.01 – Назарияи умумии иқтисодӣ (иқтисоди сиёсӣ)) ва дигар талаботи Низомномаи шурои диссертатсионӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267 тасдиқ шудааст, мутобиқ мебошад.

Мутобиқати автореферат ба муқарраоти асосии диссертатсияи илмӣ.

Аutoreферат ва мақолаҳои илмӣ ба нашр расонидаи муаллиф мазмун ва мундариҷаи асосии диссертатсияро фарогир буда, ба талаботи КАО-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгӯӣ мебошад ва иқтибосҳои илмӣ ва хулосаву пешниҳодҳои дар диссертатсия қайдгардидаро дар худ инъикос мекунад.

Дар баробари ҷиҳатҳои мусбӣ диссертатсия баъзе камбудихо низ ҷой доранд, ки ба инобат гирифтани онҳо дар таҳқиқотҳои минбаъда аз ҷониби муаллиф мувофиқи мақсад мебошад:

1) Дар сах.49 модели таҳияи ҳуҷҷатҳои банақшагирии стратегӣ пешниҳод шудааст. Хуб мешуд, агар шарҳи модели мазкур дар матн оварда мешуд.

2) Дар диссертатсия агар ба ҳамоҳангии ҳуҷҷатҳои банақшагирии стратегии сатҳи миллӣ, соҳавӣ ва минтақавӣ, инчунин раванди татбиқи онҳо таваҷҷуҳ дода мешуд, ба манфиати кор буд.

3) Дар зербоби 1.3 дар сах.56 муаллиф дар баробари тафсири банақшагирии стратегии давлати Фаронса муайян намудааст, ки банақшагирии стратегии ин давлат индикативӣ буда, баъдан аз СССР гирифта шудааст, ҳуб мешуд, ки агар муаллиф мафҳуми «СССР»-ро ба забони тоҷикӣ тарҷума мекард.

4) Дар сах.69 низомҳои банақшагирии стратегии давлатҳои хориҷӣ қушоду равшан оварда шудааст, ҳуб мешуд, ки дар охири ин параграф низоми банақшагирии стратегии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳам оварда шуда, сониян муаллиф хулосабарорӣ мекард.

5) Дар қадвали 3.1. на дар ҳамаи қарорҳои Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон санаи қабулшавӣ оварда шудааст.

6) Агар пайдарпайии номгӯи сенарияҳои дар расми 3.3. овардашуда бо қадвали 3.3. мутобиқ мешуд ҳуб буд.

7) Муаллиф дар сах.117 пешниҳод менамояд, ки барои пурра ташаққул ёфтани низоми самараноки банақшагирии стратегӣ қабули маҷмӯи қонунҳо, санадҳои меъёрии ҳукукии зерқонунӣ, ҳуҷҷатҳои тавсиявӣю методӣ ва барномаҳо лозим мебошанд, аммо аз ҷониби муаллиф номгӯи онҳо шарҳ дода нашудааст.

Бояд қайд намуд, ки пешниҳодҳои овардашуда хусусияти тавсиявӣ дошта, ба арзиши илмӣ ва сифати рисолаи Восидиён Ф.С. таъсир намерасонанд. Баръакс, эродҳои мазкур аз он шаҳодат медиҳанд, ки муаллиф ба масъалаи мубрами иқтисодӣ бори аввал дар кишвар таваҷҷуҳ намудааст ва кори анҷомдодашуда арзиши баланди илмӣ дошта, хело диққатҷалбкунанда ба ҳисоб меравад.

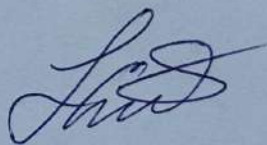
Хулоса: Дар маҷмӯъ Диссертатсия ҳам аз лиҳози шакл ва ҳам аз лиҳози мазмун бо услуби илмӣ ва пайдарҳамии мантиқӣ бо забони равони тоҷикӣ таҳия шудааст. Муаллиф фикру ақида ва назарияи

олимони гуногуни соҳаи иқтисодиро дар самти низоми банақшагирии стратегӣ таҳлил намуда, чӣхати мукаммалгардонии низоми мазкур дар кишвар пешниҳоду тавсияҳои судмандро манзур намудааст.

Бо назардошти нуктаҳои қайдгардида рисолаи илмӣ Восидиён Фарҳод Саъдулло дар мавзуи «Нақши мукаммалгардонии низоми банақшагирии стратегӣ дар ташаккули сиёсати иҷтимоию иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон» ба талаботи Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267 қабул гардидааст, комилан ҷавобгӯ буда, муаллифи диссертатсия Восидиён Фарҳод Саъдулло барои гирифтани дараҷаи илмӣ номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси 08.00.01 - Назарияи иқтисодӣ (08.00.01.01- Назарияи умумии иқтисодӣ (иқтисоди сиёсӣ)) сазовор мебошад.

Муқарризи расмӣ:

Доктори илмҳои иқтисодӣ,
Профессори кафедраи молияи
Донишгоҳи давлатии молия ва
иқтисоди Тоҷикистон

Кошонова М. Р.

Имзояи Кошонова М.Р. -ро тасдиқ мекунам:

Имзояи кадрҳо ва бахши махсуси
Донишгоҳи давлатии молия ва
иқтисоди Тоҷикистон

Мирчамолов М.

Суроға: Ҷумҳурии Тоҷикистон, 734067, ш. Душанбе, кучаи Нахимов,
64/14. Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди Тоҷикистон. Тел:(992)231-
08-43, Тел.: (992) 227-30-75, Email: tgfeu@mail.ru

Сана: «07» 05 2025